

VÉDJEGYJOGSZERZÉS 100 ÉVVEL EZELŐTT

1. Jogi szabályozás

Az első magyar védjegy törvény az 1890. évi II. törvénycikk a védjegyek oltalmáról. Bár a jogi szabályozás mind dogmatikáját, mint felépítési technikáját tekintve erős német és osztrák kötődést mutat, kiállta az idő próbáját, majdnem 80 évig, az 1969. évi IX. törvény hatálybalépéséig szolgálta a védjegy tulajdonosok érdekeit. Ettől az időponttól kezdve a védjegyekre a hivatalos lajstromba vétel biztosította a kizárólagos oltalmat.

A védjegy fogalmát a jogszabály kizárólag az ábrás megjelölésekre korlátozta. Az 1. § megfogalmazása szerint „védjegyek alatt jelvények (jegyek, vignetták és effélék) értendők”.¹

A védjegyekhez kapcsolódó kizárólagos használati jog biztosítása érdekében a megjelölés lajstromozását a leendő tulajdonosnak kellett kezdeményezni.

Kizárásra kerültek a lajstromozás alól:

- a királyi család arcképei,
- állami és közhatósági címerek, illetve kizárólag számokból, betűkből vagy szavakból álló megjelölések,
- árunemek tekintetében az általánosan és szokásosan használt megnevezések,
- az erkölcstelen, a közbotrányt okozó vagy közrend elleni „ábrázolatok” és a fogyasztók megtévesztésére alkalmas megjelölések.

A kizárt megjelölésekkel kapcsolatban azonban a királyi család arcképeinek, illetve állami és közhatósági címereknek a védjegy „alkatrész” szerinti alkalmazását előzetesen beszerzett írásbeli engedély alapján lehetővé tette.

Fontos megjegyezni, hogy a törvény 6. §-ának értelmében „a belajstromozott védjegy használata rendszerint nem kötelező”.²

Jogutódlás esetén az új tulajdonosnak bejelentési kötelezettsége volt. Amennyiben három hónapon belül a védjegy tulajdonban beállt változást a megfelelő hatóságnál nem jelentette be, a védjegy törörlésre került.

A védjegyek oltalmi idejét a bejegyzéstől számított tíz évben állapította meg a jogszabály, megújítási lehetőséggel. Ezáltal újabb tíz-tíz évre kaphattak oltalmat.

Az összetéveszthetőség való hasonlóság tekintetében a kereskedelmi miniszterre hárult a feladat, hogy a bejelentőt értesítse a korábban lajstromozott védjegy tényéről, „a folyamódó belátására bízván azt, hogy bejelentését fentartsa, módosítsa, vagy visszavonja”.³ Ugyanez

¹ 1890. évi II. tc. a védjegyek oltalmáról.

² 1890. évi II. tc. a védjegyek oltalmáról.

³ 1890. évi II. tc. a védjegyek oltalmáról.

a jogszabályi hely (18. §) azonban kötelezővé tette azt is, hogy az ellentartottként felhozott védjegy tulajdonosát is értesíteni kellett.

Már korábban lajstromozott védjegy törlése a tulajdonos kérelmére, megújítás hiányában, jogutódlási kérelem határidejének elmulasztása miatt, illetve kizáró okok fennállása miatt, törlést elrendelő határozat alapján volt eszközölhető.

Védjegybitorlás esetén a törvény megfogalmazása szerint a jogsértő „a védjegyhamisításnak vétségét követte el”, aminek következtében 500 és 2000 forint közötti pénzbüntetésre számíthatott. Ugyanitt (23. §) rendelkezik a jogszabály a visszaesőként elkövetésről is, amely esetében a pénzbüntetés mellett három hónapig terjedő fogházbüntetést is kilátásba helyez a jogsértő cselekmény alanya számára.

A védjegybejelentéseket a bejelentő telephelye, illetve lakóhelye szerint illetékes kereskedelmi és iparkamaránál kellett benyújtani (a külföldi védjegyeket a budapesti kamaránál lajstromozták). A kamarának ez a funkciója 1948-ig megmaradt. A központi védjegyhatóság és a központi védjegy-lajstrom vezetője kezdetben a Kereskedelmi Minisztérium volt, 1899-től azonban ezt a szerepet a Szabadalmi Hivatal töltötte be.

A védjegyek lajstromozását a helyileg illetékes iparkamarák végezték. Vizsgálatuk kiterjedt az alaki, a megkülönböztetőképessegre vonatkozó és a kizárási tényezőkre. Mivel azonban az országban több helyen működő kamarákban nem azonos felkészültséggel rendelkező munkatársak végezték a jogalkalmazói munkát, számos hiányosság és eltérés volt tapasztalható a joggyakorlatban. Ezen indokok is jelentős szerepet játszottak abban, hogy végül a védjegyek lajstromozását – a szabadalmi joggyakorlathoz igazítottan – a Szabadalmi Hivatalnál összpontosították.

A lajstromozott védjegyek közzététele 1876 és 1901 között a Központi Értesítőben, 1901 és 1949 között pedig a Központi Védjegy-értesítőben történt, havonkénti megjelenéssel.

A törvény végrehajtásáról a kereskedelmi miniszter az igazságügyi miniszterrel – Horvát-Szlávnországnak tekintetében annak bánjával – egyetértésben járt el.

Az első védjegy-törvény módosítására az 1895. évi XLI. törvénycikk által került sor. A módosító jogszabály hatálybalépését követően már lehetőség nyílt szövegvédjegyek lajstromozására is.

A törvény – máig is modernnek tekinthető – újítása bizonyos oltalom a lajstromozatlanul használt védjegyek számára. A törvénymódosítás a védjegybitorlást kihágásnak minősítette át.⁴

A 250/1903. számú Kereskedelmi Miniszteri rendelet új szabályokat alkotott a védjegyek megújításakor az oltalmi időszakok számításának alapjairól. Intézkedéseket vezetett be a színes védjegyek lajstromozásával kapcsolatban, valamint megtiltotta az árujegyzék bővítésének lehetőségét.

⁴ Dr. Szarka Ernő: Iparjogvédelem Magyarországon – 100 éves a Magyar Szabadalmi Hivatal. Iparjogvédelmi Szemle, 101. évf. 2. sz., 1996. április.

A 93824/1906. számú Kereskedelmi Miniszteri rendelet a védjegyeljárások során alkalmazandó alaki szabályokat rögzítette. Egyben rendelkezett az árujegyzékek szerkesztésében segítséget jelentő osztályozási rendszerről, amely hat osztályba sorolta a védjegyekkel fémjelezhető termékek körét.

Magyarország 1907. október 8-án államszerződést kötött Ausztriával, amelyet az 1908. évi XII. törvénycikk léptetett életbe. A jogszabály XVII. cikke kimondja a kereskedelmi és gyári jegyek, mustrák és minták tekintetében alkalmazandó törvények meghozásának teljes függetlenségét. Ezáltal teljesült az a korábban már többször megfogalmazott cél, hogy Magyarország tekintetében csak Budapesten lajstromozott védjegyek legyenek érvényben.

Az 1908. évi LII. törvény beiktatásával megvalósult a nemzetközi területre lépést segítő lehetőség, ugyanis Magyarország 1909-től csatlakozott az ipari tulajdon oltalmára létesült Párizsi Uniós Egyezményhez, valamint a védjegyek nemzetközi lajstromozásáról szóló Madridi Megállapodáshoz.

A Párizsi Uniós Egyezmény alapvető rendelkezése a védjegyjog területén is az egyenlő elbánás elve. Általános intézménye a kiállítási elsőbbség is.⁵

A Madridi Megállapodás lényege, hogy a kedvezményeire jogosultak egyszerűbb, gyorsabb és olcsóbb eljárás igénybevételével szerezzenek védjegyet a többi tagállam területére vonatkozóan.

2. Központi Védjegy-értesítő 1910.

Ebben az írásban a Kereskedelemügyi Magyar Királyi Minisztérium által kiadott Központi Védjegy-értesítő 1910-ben megjelentetett, 12 havi értesítőjét dolgoztuk fel.

A védjegyértesítő közel 100 évvel ezelőtti előfizetési ára egész évre 8 korona, fél évre 4 korona volt. „Egyes füzetek azonban darabonként 1 korona előleges beküldése mellett kaphatók. Előfizetési pénzek a m. kir. szabadalmi állampénztárhoz intézendők.”⁶

Lajstromozás kezdeményezésére ez idő szerint a budapesti kereskedelmi és iparkamaránál, valamint további 47 kamaránál mutatkozott lehetőség. Az 1910. évi Központi Védjegy-értesítő tanúsága szerint az alábbi helyeken lajstromozott védjegyek is érvényesek voltak Magyarország területére: az égeri, a grazi, a klagenfurti, a krakkói, a leobeni, a linzi, a pilseni, a prágai, a reichenbergi, a troppai, a bécsi, a brünni, az olmützi, a rovignoi, a slapatói, a lemergi, a triesti, a brody-i, a budweisi, a görzci, a bozeni, az innsbrucki, a feldkirchi, a salzburgi, a czernowitzi, a roveretói, a zárai, a győri, a pécsi, a kassai, a pozsonyi, a zágrábi, a temesvári, a kolozsvári, az aradi, a sarajevói, a soproni, a szegedi, a besztercebányai, a brasói, a debreczeni, a fiumei, a nagyváradi, a marosvásárhelyi, a zenggi, a miskolci, az eszéki kereskedelmi és iparkamaránál.

A január hónapban kiadott Védjegy-értesítő az alábbi rovatokat tartalmazta:

⁵ Iparjogvédelmi kézikönyv. Magyar Szabadalmi Hivatal, Budapest, 1994.

⁶ Központi Védjegy-értesítő, 1910.

- I. Áruvédjegyügyi értesítés – cégnév- vagy címváltozás, árujegyzék-szűkítés, lemondás, miniszteri rendelet alapján hatályon kívül helyezés, igazolások benyújtása;
- II. Védjegyek átírása – jogutódlás címén;
- III. Védjegyek törlése – meg nem újítás címén, a tulajdonos kérelmére, a vállalat megszűnése folytán, 21. § d) pontja alapján;
- IV. Lajstromozások.

A februári értesítőtől kezdve a kiadvány szerkezete a következőre változott:

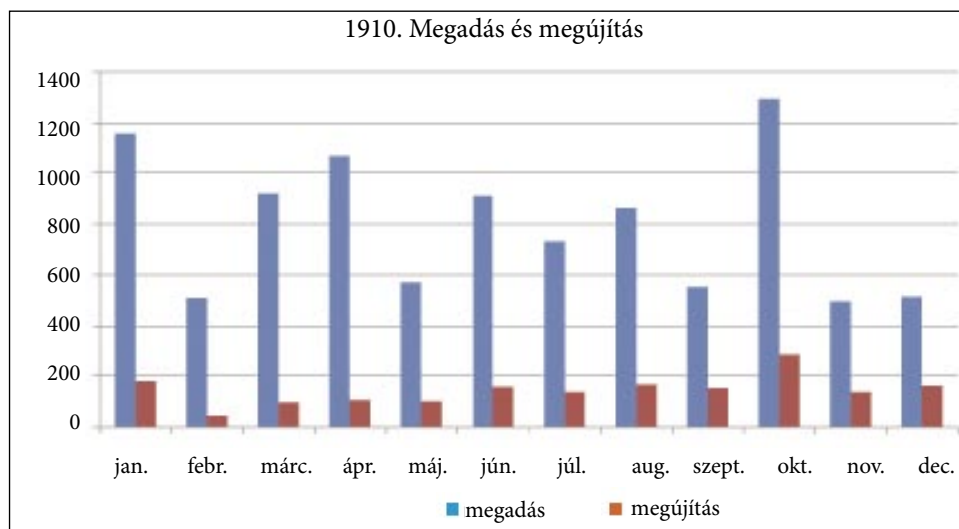
Változások: a cégben, az árumegjelölésben, elsőbbségben, a vállalat székhelyében, stb.;

- I. Védjegyek lajstromozása;
- II. Védjegyek átírása;
- III. Védjegyek törlése.

A novemberi értesítőtől kezdve egy új, IV. rovatban – a Madridi Megállapodáshoz való csatlakozás értelmében – a nemzetközi védjegyügyek kerültek meghirdetésre.

Az értesítő lajstromozásokat meghirdető rovatában az árujegyzékben szereplő osztályok szerinti elkülönítést alkalmazta. Az osztályokon belül nem sorolta külön alrovatokba az újonnan lajstromozott és a megújítás miatt meghirdetésre került védjegyeket.

Az 1910. évben az értesítőben meghirdetett 11 318 db védjegy közül 9593 db került először lajstromozásra, és 1725 db került megújításra. Kiemelkedő lajstromozási aktivitás januárban, áprilisban és októberben volt kimutatható. A legalacsonyabb értékeket február, november és december hónapban találjuk.

A legtöbb megújításra januárban és októberben került sor, a legkevesebb februárban történt. Érdeemes megjegyezni, hogy ebben az időszakban tűntek fel, illetve kerültek megújításra azok a – ma már patinásnak mondható – klasszikus védjegyek, melyeket még az államosítás sem tudott eltüntetni a piaci palettáról.

A bejelentési és a lajstromozási dátumok vizsgálata alapján megállapítható, hogy közel 100 évvel ezelőtt az átlagos eljárási idő 6-7 hónap volt. A lajstromban pontosan rögzítették a bejelentő nevét, képviselője nevét, minőségét, a kamara megnevezését, a beérkezés napját és óráját, az árujegyzéket és a védjegy lajstromszámát, valamint a védjegyként szolgáló ábrát.

Az 1910. évi Védjegy-értésítő rovataiban található egyes védjegyek ezért a fenti információk ismeretében könnyen értelmezhetőek.

A múlt század elején a kereskedelmi vállalatok nem tettek különbséget a védjegy és a reklámtermék között. Számukra a védjegyként lajstromozott ábrának nemcsak arról kellett tá-

jékoztatnia a vásárlót, hogy melyik vállalat által előállított, milyen jellegű termékről van szó, hanem arra is utalni igyekeztek, hogy a védjeggyel ellátott termék miben különbözik a hozzá hasonló többbitől. Ezen álláspontot követve nem ritka, hogy a lajstromozott védjegyek között számos olyat is találunk, amelybe az összes fenti információt igyekeztek beleprelni.

Némelyek – mindazon túl, hogy részletes leírását adták termékük minőségének – igyekeztek felhívni a vásárlók figyelmét a védjegyhamisítással előállított termékektől való tartózkodásra is.

Az 1910. évi Védjegy-értesítő lapozgatása közben találhatunk – egy – ma már önkényuralmi jelképként feltétlen kizáró okba ütköző – ábrát. Mivel azonban a vizsgált időben ez az ábra még semmilyen negatív tartalommal nem került megtöltésre, így lehetséges, hogy 1910. június 18-án délelőtt 10 óra 45 perckor a Waldes & Co cég számára 5106 lajstromszámmon fémárúkra, mindennemű gombokra, különösen nyomógombokra bejegyzésre került a horogkereszt.

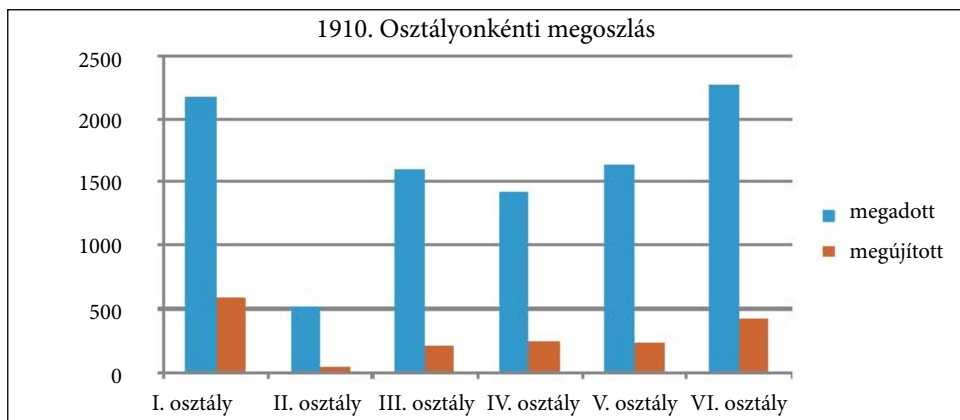
3. Árújegyzék

Mivel a gyári vagy kereskedelmi védjeggyel ellátható termékek és szolgáltatások nemzetközi osztályozására vonatkozó Nizzai Megállapodást csak 1957. június 15-én írták alá a tagállamok, a vizsgált időszakban ez az osztályozási rendszer nem szolgálhatott alapul az árújegyzék elkészítéséhez.

Az árújegyzék szerkesztéséhez segítségként használható rendszert a 93824/1906. számú Kereskedelmi Miniszteri rendelet szabályozta először, és sorolta hat osztályba a termékeket az alábbiak szerint:

- I. árucsoport: fémárúk, műszerek, szerszámok
- II. árucsoport: kő-, agyag-, üvegárúk
- III. árucsoport: fa-, szalma-, csont-, gummi-, bőrárúk s papír
- IV. árucsoport: fonalak, szövetek, ruházat
- V. árucsoport: élelem, ital, gazdasági termékek
- VI. árucsoport: kémiai termékek.

A grafikonból megállapítható, hogy 1910-ben a védjegyeket az I. osztályba tartozó fémárúk, műszerek, szerszámok, valamint a VI. osztályba sorolt kémiai termékek tekintetében lajstromoztatták a legnagyobb gyakorisággal. Ugyanakkor meglehetősen alacsony kereslet mutatkozott a II. osztályba sorolt kő-, agyag- és üvegárúk tekintetében.

Kétségtelen, hogy nemcsak 1910-ben okozott nehézséget, de napjainkban is a védjegy-bejelentésekkel kapcsolatban a legnagyobb kihívást az árujegyzék megszerkesztése jelenti. Nem véletlen az sem, hogy már közel 100 évvel ezelőtt is a jognak erre a területére szakosodott ügyvédek vagy szabadalmi ügyvivők segítségét vették igénybe a körültekintőbb bejelentők.

A helyesen megszerkesztett árujegyzék jól szolgálja a későbbiek során a védjegytulajdonos érdekeit, a nem kellő gonddal kialakított árujegyzék azonban nagyban megnehezítheti jogérvényesítési törekvéseit. Ehhez általában sokszor még tévhit is párosul, mert a jogosult abban a hiszemben él, hogy a védjegye tágabb oltalmi körrel rendelkezik, mint ami az árujegyzékben rögzítésre került.

Másrészt már 1910-ben is nagy gondot fordítottak a lajstromozás során eljáró kamarák az alaki rendelet által szabályozott meghatározások érvényesülésére. A vizsgálat egyik fontos részét képezte, hogy a védjegyként lajstromoztatni kívánt ábrán szereplő feliratnak és az árujegyzékben megnevezésre került termékeknek összhangban kellett lenniük egymással.

A korabeli ügyvédek, ügyvivőket dicsérik az 1910. évi Védegy-ertesítőben szereplő, gondosan megszerkesztett árujegyzékek. Leleményességüknek köszönhetően olyan megfogalmazásokkal találkozhatunk, amelyeket manapság már nem, vagy nem ebben a formában használunk. Ezekben az árujegyzékekben olyan termékek kerültek nevesítésre, amelyek a mai ember számára már nem is ismertek, elavultnak számítanak, esetleg megmosolyogtatnak. Osztályonkénti bontásban ismertetünk ezek közül néhányat a maitól eltérő, eredeti helyesírással.

I. osztály:

- beszélőgépekre és grammophonlemezre, fonografokra, fonograf-tölcsérekre és hangerősítő szerkezetekre, tollszárakra, írónokra, dörzsgummira, palatáblákra;
- nyomógombokra (patentokra) és kapocsra, czipőfűzőszemre, czipőkarikára (ringli), kalaptük végére alkalmazandó biztosítékra, fémből való gallértámaszokra, kezelőgombokra;
- automobil-kellékekre és alkatrészekre, motorkocsikra, mótóros kerékpárookra, velozipédekre és pneumatikra, cséplőgépekre és lokomotivokra, lokomobilokra, ke-rekes és szánas szállító eszközökre, monoplánokra, aeroplánokra, légjárművekre;
- töltényhüvelyre, szelenczékre, zsebbeli tűzszerszámokra, megtámadás elleni készü-lékre, légszeszfűtésű vízhevítő készülékekre, kondenzációs vízlevezetőre;
- számoló és összegező gépekre, óralánczokra és egyéb bijouterie cikkekre;
- patkószegekre, drótból való ágybetétekre, porhüvelyt felnyitó készülékre;
- takaréktűzhelyekre helyezett edényeknek kormosodás ellen megvédésére való betétekre;
- hangszerekre, különösen harmonikákra, az automobiltülkölők és automobiltrombi-ták kivételével.

II. osztály:

- alágyújtóra, fenő-, lehuzó- és köszörűkövekre, borotvakőre;
- homokszappanra, kátránymakadamra, síkárkőre;
- mindennemű üvegtárgyakra a karácsonyi ünnepekhez tartozó jászokra.

III. osztály:

- szivarka papírra és hüvelyre, szivarkaszopókára, szipkákra;
- vajköpülőre, vasalószenre, gör-redőnyhevederre, kefekötőárakra, vásártáskákra;
- bokavédőkre, czipő- és csizmasámfákra, kaptafákra, sétabotokra;
- pneumatik-abroncsszelepekre, felfüggeszhető ragadós légyfogókra;
- disztollakra, chevreaux és felsőbőrre, csuszamláselleni óvszerekre;
- journalokra, látképesalbumra, itatóspapírra;
- gummikeztyűkre, óvszerekre és pessáriákra;
- kinematografikai előadásokhoz való plakátokra.

IV. osztály:

- izzófényharisnyákra, csókanóczokra;
- fűzőkre és fűzőbetétekre, gallérokra, kézelőkre, nyakravalókra, ingmellekre, uri és polgári csipkékre, hónaljlapokra, kalapokra és fövegekre, fez-re (török sipkára);
- szövedékre, clothra, rőfös és kézműárura;
- hegyi cipőkre, gummiczipőkre (galocsni);
- bajuszkötőkre, hajhálókra, nadrág- és harisnyatartókra, havikötőre, testkötőkre;
- karmantyura, mellénykére teveszőrgyapjuból;
- kéveköttő zsinórokra, madzag-, szalag- és paszományárura;
- lábszán (ski) és kéziszán (rodli) sport-felszerelésre.

V. osztály:

- gyarmatárura, marmeládokra, conservárukra és gyümölcsnedvekre;
- gyermektáplisztre, köhögés elleni bonbonokra és pasztillákra, étporra, abrakszerre, tésztapótlékra, műétzsirra;
- cognakra, ürmösre, méhserre, emésztőlíkorre, szikvizre és lemonádéra, növényi mellteákra, rendkívüli erős, legalább 18 foku barna sörre;
- olajsardiniákra skatulyákban, füstöltsódarra;
- punschkészítéshez való koczkákra, édestejfelvajra.

VI. osztály:

- mosóporra, mosószappanra és mosószódára, higiénikai készítményekre, kenczékre, mindennemű csirizre, hajvizre és pomádéra, brillantinra, pedrőre, szájvizre és fogporra, cipőfénymazra, cipőpasztára, bőrcsinozóra, lúgkőgyártmányokra, padlópor-kötőszere, parkettaviaszkra, írótentára, kályhafestékre;
- kocsikenőcsre, hintólakkra, gyujtóárura, fegyvercső tisztító pasztákra;
- mesterséges foghuspótlóra;
- buzgárvizsóra, jegeczezett és poralaku forrassóra, pasztillákra.

4. A védjegyek alkalmazási módjai

A vizsgált időszakban hatályos jogszabály nem tért ki rá részletesen, a jogalkalmazók számára azonban valamiért fontosnak mutatkozott, hogy – bizonyos esetekben – a lajstromban feltüntetésre kerüljön a védjegy termékeken való alkalmazási módja. Ez a megjegyzés pontos eligazítást ad a védjegynek a terméken való megjelenési helyéről, helyzetéről. Másrészt biztonságot nyújt a védjegy tulajdonosa számára a könnyen azonosíthatóság tekintetében.

Az 1910. évi Védjegy-értésítőben nevesített védjegy-alkalmazási módok:

- az áruba üti / préseli / nyomja / edzi / sajtolja / stancolja / égeti / szövö / vési / csiszolja / marja / varrja / festi;
- a szappanba préseli és csomagolásra czimkéül használja;
- víznyomásként használja;

- az üveg hasán, nyakán, nyakszalag vagy záróczimkeként;
- a palaczk fenekére, a palaczkkelzáró kupakba, a dugóra sajtolja;
- czimkéül az üvegre ragasztja és az üveg aljába préseli;
- palaczkokba / dugóba égeti;
- plombául a palaczkdugóra lesz kötve;
- gyöngyölőpapirul használja;
- a bélésebe varrja / bélyegzi;
- czimkéül a karton fedelén / az árura fektetve / a doboz tetején alkalmazza;
- a füzetkeborító külső vagy belső oldalára nyomja;
- a cipő talpába préseli;
- a pléhdoboz fedelére / oldalszélére nyomja, skatulyákon alkalmazza;
- az árura alkalmazott fémtáblácskákba préseli;
- a kasza lapjába edzi és czimkéül ragasztja;
- csomagoláson homlokpaizsul használja;
- zsák mellső és hátsó oldalán textil czimkéül használja;
- tüzes vassal a lovak czombjaira égeti.

A felsorolásból látható, hogy a védjegytulajdonosok igyekeztek a termék szerves részévé tenni a védjegyet. A fenti alkalmazási módok bármelyikét használva a védjegy és a termék végül elválaszthatatlanokká vált egymástól.

5. Összegzés

Az 1890. évi II. törvénycikk, mint az első – magyar jogalkotási termékként megvalósuló – védjegy törvény jelzi, hogy a gondosan szerkesztett jogi szabályozás nem véletlenül állta meg a helyét közel 80 éven keresztül. Tette ezt egy olyan, folyamatosan változó területen, amely nagymértékben alkalmazkodni kényszerült az ipari termeléshez. A bemutatott jogszabály már ismerte – és szigorúan alkalmazta – a kizárás fogalmát (ami napjainkban a kizáró okok fogalomkörnek felel meg). Nevesítette az árunemek azonosságát, és a jelzés szintjén szabályozta az összetéveszthetőségig való hasonlóság jogi intézményét. Rendelkezett a jogutódlásról és a változásokkal kapcsolatos bejelentési kötelezettség elmaradása miatti jogkövetkezményekről, részletesen szabályozta a lajstromozási eljárás menetét, valamint pontos iránymutatást adott a törlések és a védjegybitorlások esetére.

Az 1895. évi XLI. törvénycikk, a korábbi védjegy törvény modern tanokat is magába foglaló módosítása kapcsán nyílt újabb lehetőségeket 1910-ben – a Védjegy-értesítő tanúsága szerint – a tudatos jogkeresők már ki is használták. A bejelentési aktivitás vizsgálata azt tükrözi, hogy az éppen a függetlenedésén munkálkodó ország a gazdasági alapok kiépítésére törekedett.